

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

Qvæstio I. Vtrum sint possibles, & dentur de facto substantiæ creatæ puræ
spirituales, & incorporeæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

LIBER SECVNDVS.

De Angelis.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum sint possibiles, & dentur de facto substantia creata purè spirituales, & incorporeæ?

VIDENTUR non dari de facto, nec esse possibiles. 1. Quia homo, inter omnia creata, est antonomasticè imago, & similitudo Dei, iuxta illud Genes. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam.* Si autem darentur Angeli, ipsi potissimum essent imago, & similitudo Dei, utpote perfectiores, ac propinquiores Deo.

2. In eodem loco Genesis enumeratur singillatim, quæ Deus creauit initio. Et quod nullum genus operum enumerandum ulterius superesset, apparet ex illa totius enumerationis clausula, quæ subiungitur in fine capitis: *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Et clarius initio capitis sequentis: *Compleuitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere quod parauerat. Et benedixit diei septimo, & sanctificauit illum. Quia in ipso cessauerat ab omni opere suo, quod creauit, ut faceret.* In illa autem enumeratione non exprimiuntur Angeli, nec fit vlla de ipsis mentio: Ergo Angeli non continentur inter opera Dei.

3. Substantiæ purè spirituales, & incorporeæ non pertinent ad perfectionem, & complementum vniuersi. Quia, quæ ad illud pertinent, possunt ab homine naturaliter cognosci cognitione certa, ac euidenti; Quandoquidem cognoscere potest (ut ponderatum est quæst. 2. de Deo art. 24.) hoc vniuersum auctorem habere Deum, cuius perfecta sunt opera, & à quo nihil imperfectum, ac incompletum esse potest. Substantiæ vero purè spirituales, & incorporeæ non possunt ab homine naturaliter cognosci certò. Quia homo nihil certò cognoscere potest naturaliter, nisi mediante sensu, atque sensibilia, cum non sint causæ, neque effectus substantiarum purè spiritualium inferiorum Deo, nullam præcontinent in se participationem perfectionis propriæ, ac peculiaris ipsarum, ideoque manuducere naturaliter nequaquam possunt ad earum cognitionem, saltem certam, ac euidentem. Quæ autem non pertinent ad perfectionem, & complementum vniuersitatis rerum creaturarum, non dantur de facto. Alioquin Deus fecisset, quod fieri ab eo non potest, cumulum effectuum dissonum, ac monstruosum, ut potè nulla naturæ perfectionis, ac perfectibilitatis habitudine, & nexu colligatum vniuersaliter, & continentem in se aliquod redundans atque superfluum, qualis est

manus sex digitorum. Ergo substantiæ creatæ purè spirituales, & incorporeæ nullæ dantur de facto.

4. *Omnis creatura certis suis naturæ circumscripta est limitibus*, ut dicit Ambr. 1. 4. lib. 1. de Spir. Sanct. cap. 7. initio. Omne autem, quod circumscribitur, est corporeum; cum possit circumscribi sit proprietas omnis, & solius corporis. Id quod expressit clarius Elias in orat. 1. Nazianz. §. *nihil enim nisi solus Deus*, ait, *circumscriptionis expertus est, quia solus propriè corpore vacat. Circumscripti autem Angeli, quia nec incorporei, propriè sunt, etiam si nostri respectu incorporei dicantur.* Eandem Angelorum circumscriptionem, & corporeitatem tradunt non semel Orig. Basil. August. Bernard. & alij apud Suarez, lib. 1. cap. 6. initio. Ergo Angeli sunt corporei.

5. Intellectus humanus est omnia fieri, & est quodammodo omnia, ut dicit Philosophus. Vnde ita se habent omnia ad esse, sicut se habent ad intelligi; & quæ ex sua natura non cadunt in intellectum, seu quibus intellectus ex sua natura assentiri nullatenus potest, quod solum provenit ex implicatione terminorum, eo ipso repugnat, ut sint, suntque chimerica, & repugnantia ex terminis. Repugnat autem, ut aliquid intelligatur intellectu humano independentem à corpore, cum intellectus humanus in omni actu suo debeat à sensu, & sensibili. Repugnat igitur, ut aliquid sit independentem à corpore, ac proinde omnia possibilia fieri sunt corporeæ, vel dependentia à corpore, ideoque corporalia.

6. Omnes effectus, qui communiter attribuuntur Angelis, & ex quibus existentia eorum communiter arguitur, habent alias causas sufficientes ex se. Quia motus Cælorum, ex quo arguit Philosophus, & post ipsum plerique alij, provenit ab ipsis Cælis in genere causæ efficientis, & materialis, ut moderni Astronomi manifestissimis indiciis efficacissimè persuadent.

Similiter opera arreptitiorum, necnon magorum, & incantatorum, quæ humanas, omniumque aliarum causarum corporalium vires superant manifestissimè, & ad quæ propterea recurrunt Vasquez, & nonnulli alij, profecto non superant vires animarum separatarum.

Quæ videlicet, & linguas norunt omnes, & actiua passiuè omnia applicare pro libito congruenter possunt, ut potè dominatè corporibus propter excessum perfectionis, quo ea longè superant. Quid quod Philosophus eosdem istos effectus attribuit humoribus melancholicis, eorumque prædominio respectu hominum, in quibus talia deprehenduntur. Nihil igitur superest, ex quo Angelorum existentia, quam patet, non innotescere nobis immediatè, efficaciter colligatur mediatè.

7. Quodlibet incorporeum præminet cuilibet corporeo: Nihil autem est inter omnia creata, quod præmineat homini, qui utique est corporeus. Quod patet ex Augustino dicente cap. 34. de quantitate ani-

mae initio. *Quemadmodum fatendum est, animam humanam non esse quod Deus est; ita presumendum nihil inter omnia, quae creauit, Deo esse propinquius.* Similia tradit lib. 3. de lib. arb. cap. 11. lib. 83. quaest. 54. & lib. 3. contra Max. cap. 25. Idem discretè asserit Bernard. lib. 5. de considerat. cap. 3. nihil igitur creatum est prorsus incorporeum.

8. Si quae essent substantiae penitus incorporeae, tales certissime essent soli Angeli. Angeli autem non sunt penitus incorporei. Quia illud Gen. 6. 2. *Videntes filij Dei filias & minum, quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores;* videtur intelligendum de Angelis, maxime reponentibus 70. *Angeli Dei,* ubi dicitur, *filij Dei.* Manifestum verò est uxores accipi non potuisse à substantiis penitus incorporeis, multoque minus ex ea coniunctione nasci potuisse Gigantes, ut ibidem mox perhibetur. Accedit Ioannem Thessalonicensem relatum in 1. Synodo, dixisse Angelos pingi posse, quia sunt corporei, atque Patres concilij amplexos deinde fuisse sententiam eius. Nulla igitur dantur substantiae penitus incorporeae.

9. Ad complementum, & perfectionem vniuersi pertinet, ut dentur substantiae ex vna parte intelligentes independentes à sensu, minimèque sentientes, & ideo homines superiores; simulque ex alia parte habentes potentiam loco motuam, ac progressiuam, & ideo praeditae corpore. Substantiae autem superiores homine sunt soli Angeli, atque Angelis nihil est superius infra Deum. Nulla igitur dantur substantiae creatae expertes corporis. Assumptum suadet Caietanus, circa illud ad Ephes. 2. 2. *Secundum Principem potestatis aëris huius spiritus,* hac ratione. Ad complementum, & perfectionem vniuersi spectat, ut detur vegetatiuum sine sensu, & sensitiuum sine motu locali proprio, & sensitiuum se mouens sine ratione, & sensitiuum se mouens cum ratione. Ergo similiter spectat ad complementum, & perfectionem vniuersi, ut detur intellectiuium se mouens localiter, ac progressiue sine sensu.

10. Rationes à priori de perfecta similitudine Dei in rebus creatis, & ex necessitate perfectionis in omni genere ad totale vniuersi complementum, quae communiter adducuntur pro existentia Angelorum, aequalem habent vim ad probandum, necesse esse ex natura rei, ut dentur omnes species rerum absolute, & simpliciter possibiles; ac proinde, ut detur vnio hypostatica, & visio Dei, aliaque dona supernaturalia, necnon substantia pure creata intrinsecè impeccabilis, sancta, & beata, si ea est absolute possibilis. Hoc autem est manifestè absurdum, minimeque ferendum in Theologia. Ergo & id vnde sequitur.

Art. 1. Respondetur. Multa sunt, quae Angelorum existentiam efficaciter persuadent, & ad assensum eius fortiter impellunt. Sed sunt pauci, qui efficaciam eorum agnoscere valeant, velintque cedere fortitudini. Nempè homo, & arduus intellectu, & sensu repens, ad substantias sibi, quae maxime praestat, affines, ac propitias, multisque indiciis manifestas, magno fertur pondere. At indidem vi reuocat haud quaquam minori sensus, umbrarum & nullitatis, ac fictionis inculans, quaecumque carent corpore, quod ipsi est limes, & iusta mensura realitatis, ac verae entitatis. Ex isto mutuo intellectus multa cogitantis, & sensus illum deprimentis conflictu suborti sunt in primis apud gentiles tot illi Dij, Deaque penetrabilitate, agilitate, fortitudine, futurorum contingentium certa, ac immediata praeuisione supra conditionem corporum euecti, quo parti intellectualem hominis satisfaceret, simulque vilitati corporum, nihilominus obnoxij, propter cibum, & potum, discrimina sexuum, concubitus, passiones, & multiplicem earum effectum, quibus admissis, & non

aliter, stulta sensuum persuasio sublimiora illa facile permitteret.

Art. 2. Et quidem gentiles volentes in vna, eademque re constituere indiuisim limites potentiarum inuicem disparium, nec intra eandem sphaeram contentarum, atque confundentes supremum intelligibile cum supremo sensibili, perabsurdè confinxere eiusmodi praedicatorum inuicem pugnantium identiticas combinationes, & neutri potentiae assignauere obiectum adequatum sibi congruens, dum utrique indulgent ex aequo; nec seruitutem respectu sensus totaliter possessi, nec spiritualem intellectus amplitudinem, ac libertatem perfectè secuti. At Sadducaei nihil assurgentes supra sensum, eique penitus succumbentes, nihil esse dixerunt, nihilque esse posse praeter corpora, omniaque putauerunt esse chymarica, quae incorporea, pureque corporea non essent, iuxta illud Actorum 23. 8. *Sadducaei dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum.* Platonici è conuerso vsque adeo intellectui adhæserunt, ut modis intelligendi nostris omnes rerum essendi modos conformare, iisdemque eisdem penitus metiri voluerint. Vnde quia intellectus à corporibus in se indiuisim abstractit rationes communes; cum præcitione ab hic, & nunc, contrahibiles per indiuisa, posuerunt substantias separatas esse species exemplares corporum, ex quarum participatione corpora subsistant omnia, ut refert D. Tho. quaest. 50. Art. 3. initio, ex philosopho fusiùs id exponente 1. Metaph. à text. 6. Eadem diuersitas apparentiae rerum ex sensu, & intellectu peperit similiter multiplices, & inter se discordes opinandi modos circa proprietates, & operationes Angelorum, non solum mirabili vbertate apud Theologos scholasticos, sed etiam ex parte apud Sanctos PP. aliis pleraque omnia trahentibus ad conditionem corporum, & apparentiam sensus, aliis nimium, vel non satis, idque dispariter indidem recedentibus, ut non pauca, nec paucorum asserta circa Angelos videri, ac meritò dici possint reliqua, vel Sadducaeorum, vel Platoniorum.

Art. 3. Medium veritatis iter feliciter praeter ceteris tenere, idemque posteris circumquaque commendant illustrius Diuus in primis Dionysius, & deinde D. Thomas, praeter se uterque, illimi, ac Angelico ingenio praediti, atque diuinitus illustrati circa istam specialiter partem Theologiae. Cuius obiectum est imperium sensibus, sicut Deus, nec apparet ex vllis suis sensibilibus effectibus, quibus impertierit participationem sui, atque impresserit similitudinem, sicut impertitus est, atque impressit Deus respectu sui. Et tamen sublimes duae illae mentes de eo egere melius etiam, maioriique cum comprehensione, & quasi dominio, quam agant plerique alij de iis, quae, & cernimus oculis, & tangimus manibus. Quapropter praecipuum in omnibus hisce quaestionibus studium nostrum erit, ut documenta Dionysij potissimum, & post ipsum D. Thomae, & eruamus diligenter, & religiosè obseruemus. Praefertemus verò vbiq; de more, sed cum obseruatione magis accurata, si quid ex sacris litteris, & Conciliis, vel manifestè innouerit, vel latenter transpauerit, ut certitudine, & illustratione, ac manu ductione diuinæ reuelationis dirigatur, fulciatur, ac promoueatur, specialis in hac materia debilitas, & fluctuatio rationis humanae.

Art. 4. Praefertendum itaque initio est, dari substantias creatas, ideoque inferiores Deo; quae simul sint homine superiores, atque intrinsecè perfectiores. Notum namque primò est, ut apparebit ex pluribus testimoniis indicandis in progressu, dari substantias creatas, quae communiter dicuntur Angelis, id est missi, seu nuncij, nomine officij notioris translatò ad significationem naturae minus notae: ut liquet inter alios

alios PP. ex Ambr. in cap. 1. Epist. ad Hebr. v. 7. circa illud ex Psal. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus.* Idem frequenter traditur ab Interpretibus circa illud eiusdem capitis, sine: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* Ex quo testimonio innotescit praeterea, quod in progressu manifestabitur magis, nomen Angelorum, ita ex officio accommodat de facto naturae earum substantiarum, ut non sit ex se alienum ab eadem ipsarum natura secundum se. Quia nimirum eiusmodi substantia ex natura sua hoc habent intrinsicè ac determinatè, ut sint administratorij spiritus, utque mittantur, & nuncient. Unde non eo omnino modo dicantur Angeli, seu missi, & nuncij, sicut homo dicitur miles, quod est exemplum Ambrosij, sed tantum cum proportionem quadam analogica.

Art. 5. Certum rursus est Angelos esse homine superiores, ac perfectiores substantialiter. Quia Pl. 8. praemissa admiratione v. 5. *Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Immediate subiungitur v. 5. *Ministri enim paulò minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum.* Vbi non dubium est quin in priori parte, iuxta sensum litteralem, componatur homo cum Angelis, eisdemque postponatur quoad naturam, & perfectionem substantialem; sicut in posteriori parte extollitur absolutè quoad dona gratiae. Tamen enim in Hebraeo, loco Angelorum ponitur Deus, seu Dij, sensus tamen eodem proculdubio reddit: tum quia Angeli, sicut, & homines iusti, necnon Principes supremi, nonnunquam vocantur Dij in Scriptura: tum quia 70. & Vulgata voci Hebraeae substituitur Angelos tanquam quid aequivalens, ac synonymum: tum quia non paulò, sed infinite minoratus est homo à Deo Optimo Maximo, atque à solis Angelis paulò minus minoratus dici potest: tum denique quia Apostolus ad Hebr. 2. 7. accommodans Christo, patienti praedictum Psalms locum, utpote pertinentem ad ipsum iuxta sensum allegoricum, ut notant ibi Bellarminus, & alij, ponit similiter Angelos, & non Deum, dicens: *Ministri enim paulò minus ab Angelis.* Certum igitur est, Angelicam naturam naturae humanae praeminere.

Art. 6. Accedit, Apostolum toto c. 1. eiusdem Epistolae, quater cum Angelis conferre Christum Dominum, ut ostendat dignitatem eius, & excellentiam super omnia purè creata; utque concludat aduersus incredulitatem Hebraeorum contemptricem Christi, & crucis, ac doctrinae eius, sicut concludit initio capituli secundi his verbis: *Propterea abundantius oportet observare nos ea quae audimus, ne forte pereessimus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus; & omnis praenunciatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* Fuisse autem inidonea ea comparatio pro scopo proposito, & conclusio inefficax, ac eneruis, si Angeli non tenerent primum locum inter omnia purè creata, ut per se patet. Certè si homines essent Angelis superiores, eisdemve pares; cum ipsis potissimum faciendae fuisset comparatio, ut ex notissimis duceretur argumentum, eoque ad instruendum, ac permonendum euaderet efficax. Quia eadem profecto de causa assumpsit Apostolus circa Angelos, quae erant, & praeter ceteris illustrata, & apud Hebraeos notissima. Primum negativè v. 5. *Cui enim dixit aliquando Angelorum? filius meus es tu, &c.* Deinde positivè, eligendo testimonia maxime honorifica respectu Angelorum, eaque conferendo cum aliis augustioribus circa Christum Dominum testimoniis; idque nullo, aut loco, aut auctore determinatè indicato, quia erant ex celebrioribus, ac notissimis apud Hebraeos, ut observat ibi D. Thomas.

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

mas, necnon alij frequenter ad illud capitis 2. 6. *Testatus est autem in quodam loco quis.* Supponit ergo similiter Apostolus tanquam notissimum Angelos praeminere rebus omnibus aliis purè creatis, atque adeo, & homini quoad perfectionem substantialem naturae.

Art. 7. Idem docet ex professio, & exponit luculenter Dion. cap. 4. de Divin. nom. & ex eo D. Thomas quaest. 75. art. 7. & quaest. 93. art. 3. quibus unanimi consensu suffragantur ceteri, tum SS. PP. tum Theologi scholastici. Confirmatur ex 2. Petri 2. Vbi malis Angelis, quibus sola relicta est perfectio naturae ipsorum propria, tribuitur potestas, & virtus maior potestate, & virtute hominis. Similiter cap. 41. Iob. multis praemissis mirabilibus de fortitudine, virtute, ac potestate Satanæ, concluditur in fine. *Non est super terram potestas, quae comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret, utique super terram, super quam est homo.* Angelica igitur natura, est humana intrinsicè, ac substantialiter superior.

Art. 8. Substantia autem homine superior nequit esse corporalis, quia homo praeminet inter omnes substantias corporales. Anima namque hominis, penes quam pensatur eius perfectio, minimam omnium habet dependentiam à corpore, quandoquidem est capax ex sua natura, ut supersit, conserveturque separata à corpore, nec ei vnitur naturaliter, nisi ad brevissimum tempus, atque dum unita manet, praecipuas suas intelligendi, & volendi operationes exercet independentem ab organo corporeo, ut dictum est in qq. de anima. Quae quidem est minima omnium, quae cogitari possunt dependentia à corpore. Necesse igitur est ut forma maioris aliquatenus perfectionis, quam sit anima humana, qualis utique forma est substantia Angelica, à qua videlicet paulò minus diminutus est homo, ut dictum est: Necesse inquam est, ut talis forma sit penitus independens à corpore, atque omnino incorporea, purusque spiritus. Dantur igitur substantiae purè spirituales, & incorporeae, quas dicimus Angelos.

Art. 9. Pluribus in locis suffragantur apertè huic veritati sacrae litterae, dum Angelos dicunt spiritus. Spiritus enim, & spirituale, iuxta proprium, ac germanum sensum significant genus rerum oppositum corpori, & corporali; atque verba Scripturae accipienda sunt in sensu proprio, ac germano, nec sunt ad metaphoras traducenda, iuxta celebre Augustini documentum, dum neque contextus, nec testimonium aliud clarius eiusdem scripturae, neque ratio aliqua manifesta ad id omnino cogunt. Cuiusmodi certe nihil adest circa sequentia testimonia, ad Hebr. sine. *Nonne omnes sunt administratorij spiritus?* Act. 8. 29. *Dixit autem Spiritus Philippo.* Et rursus v. 39. *Cum autem ascendissent de aqua, spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunuchus.* Apoc. 14. Septem Ecclesiis, quae sunt in Asia, salutem dicit Ioannes his verbis: *Gratia vobis, & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt.* Et cap. 5. 6. praemissis figuris symbolicis septem Angelorum, subiicitur immediatè: *Qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.* Sed & malis Angelis (quibus profecto nulla insunt dona gloriae valentia reddere corpus quodammodo spiritale, iuxta illud 1. ad Corinth. 15. 44. *Surget corpus spiritale*) tribuitur eodem modo ratio spiritus tum alibi saepe, tum maxime Matthaei 8. 16. *Eiiciebat spiritus verbo.* Et cap. 10. 1. *Dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos.* Lucæ 10. 20. *Spiritus vobis subiiciuntur.* Et cap. 11. 24. *Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat, &c. Et assumit septem alios spiritus nequiores se.* Cum igitur spiritus, ut dicit Christus Lucæ 24. 39. *carnem, & ossa non habeat*, id est sit corporis expers; atque ad excludendā

P. 2. corpo.

corporietatem tribuatur ratio spiritus, tum Deo, qui est remotissimus à corporis imperfectione, ut apparet inter alia ex Ioan. 4. 24. *Spiritus est Deus*, tum animæ humanæ, quæ & ipsa est secundum se incorporea, licet sit vnibilis corpori, Iacobi 2. 26. *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est*, & alibi frequenter, & insuper in loco Actorum indicato supra art. 2. ad exprimendum errorem Sadducæorum nihil agnoscendum præter corpora, dicatur, ipsos negare resurrectionem, Angelum, & spiritum. Cum, inquam, hæc ita se habeant, dubitari minimè potest, quin Angeli, qui toties dicuntur spiritus, sint proflus incorporei.

Art. 10. Magna vi hoc ipsum persuadet Conc. Later. sub Innoc. 3. Quia capite 1. quod continet professionem fidei, Deus Trinus, & Vnus dicitur, *Creator omnium inuisibilium, & visibilium, spiritualium, & corporalium*. Et deinde subiungitur immediate: *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem: Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam*. Quibus nihil clarius, aut efficacius pro re proposita dici potuisse videtur. Quia creaturam spiritualem, & Angelicam contraponit corporali, ac mundanæ, tanquam ab ea omninò diuersam. Et ne superesse posset dubitatio de pura prioris extremi spiritualitate, ac incorporeitate, comparat subinde vtrumque extremum cum natura humana, eamque dicit vtrique quasi communem, quatenus constituta est ex spiritu, quo conuenit cum spirituali, & Angelica creatura, & ex corpore, quo similiter conuenit cum creatura corporali, & mundana. Manifestè igitur proficitur Concilium, Deum auctorem, & ex nihilo conditorem triplicis differentie rerum, pure spiritualium, pure corporalium, & ex spiritu, & corpore constantis.

Art. 11. Censent nihilominus Carranza in annotationibus. Canus lib. 5. de locis cap. 5. Sixtus Senen. lib. 5. bibl. annot. 8. necnon Valentia, & nonnulli alij in præsentia, nullam inde certitudinem huius rei haberi posse. Nempè Concilium nihil de hoc puncto definire, aut tanquam dogma fidei profiteri voluisse; sed vnicè intentum ex professò ad articulum Dei, vt auctoris rerum omnium creaturam, cætera obiter adiunxisse maioris claritatis gratia, iuxta sensum magis communem Doctorum. Quo pacto in Concilis non paucis reperiuntur plura, articulis ac definitionibus fidei interiecta, quæ non propterea censentur, aut sunt re ipsa de fide, vtpotè accidentaliter, ac purè materialiter se habentia ad scopum Conciliorum præcipuum. Id quod in genere est in confesso apud omnes, nec in re præsentia adest vlla ratio specialis, quæ veret, quominus idem absque absurditate dicatur.

Art. 12. Verùm responsio ista, vt possit videri probabilis relatè ad priora illa verba Concilij: *Creator visibilium, & inuisibilium, spiritualium, & corporalium*, quatenus hæc istorum extremorum in obliquo positorum distinctio potest censerì non intenta ratione sui, sed accidentaliter tantum superaddita ad clariorem, ac commodiorem declarationem, ac perceptionem sui recti: Relatè tamen ad posteriorem integram propositionem: *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio, &c.* Non video, qua ratione subsistere possit, aut tolerari eadem interpretatio. Quia independentè ab ista propositione erat iam per priora verba sufficienter declaratus articulus creationis rerum omnium. Vnde apparet eam propositionem superadditam, ac intentam fuisse ratione sui, ad exponendam, ac determinandam distinctionem, & naturam rerum ipsarum creaturarum, cuius notitia est necessaria, tum ad excludendum errorem Sadducæorum,

aliorumque sternerentium sibi viam ad negandam existentiam Dei negata existentia creaturarum purè spiritualium, tum ad legitimam intelligentiam plurimorum illorum de spiritibus locorum sacræ Scripturæ. Profecto cum reliquæ omnes propositiones Concilij, & priores, & posteriores contineant singulæ singulos articulos fidei, ex indubitata omnium confessione, nec possent negari absque hæresi, tametsi ex nullo alio testimonio constaret de certitudine ipsarum, atque hæc ipsa propositio, de qua agitur, contineat constitutionem hominis ex spiritu, & corpore, quæ est similiter de fide; nec dubitari possit, quin intentio Concilij fuerit, illam profiteri, ac statuere tanquam dogma fidei, irrationabiliter omnino eximitur eadem propositio quoad priorem partem, per voluntariam absque speciali fundamento exceptionem, vera, ac propria professione, & definitione fidei Catholica.

Art. 13. Non tamen ob hæc ansim affirmare, assertam Angelorum puram spiritualitatem, & incorporeitatem esse certò de fide: tum propter auctores indicatos id negantes: tum maximè, quia D. Thomas, qui fuit prædicto Concilio pluribus annis posterior, dicit quæst. 16. de malo Art. 1. initio, ex Augustino lib. 21. de Ciu. cap. 10. *Non multum referre ad fidei christiane doctrinam, siue demones habeant corpora sibi naturaliter vnita, siue non habeant*, atque inibi in responsione ad 1. in contrarium, addit, fore, vt demones possent dici absolute spiritus, tametsi haberent corpora sibi naturaliter vnita. Quia videlicet non subderentur corporibus, sicut nos, sed magis ea haberent sibi subiecta, vt tradit Augustinus, ideòque prævalente ratione spiritus, dici possent absolute spiritus; tametsi homines ob contrariam rationem spiritus dici non possint. Ex quo patet aditus ad interpretationem testimoniorum Scripturæ, quæ superius ponderata sunt, quoad Angelos etiam bonos. Vt vt autem hæc habeant, res est iam plena temeritatis, ne quid dicatur fenerius, negare puram Angelorum spiritualitatem, & incorporeitatem, consentientibus iam in eam Doctoribus catholicis vniuersis post Mag. dist. 8. & D. Thomam quæst. 50. art. 1. cum magno fundamento in doctrina reuelata, vt apparuit superius, & conformiter ad expressam, & sæpè, ac multipliciter repetitam doctrinam Dionysij cap. 4. de diu. nom. & cap. 1. ac 2. de celesti Hierar.

Art. 14. Duæ sunt præcipuè rationes naturales, quæ in idem tandem incidunt re ipsa, quibus D. Thomas in illo art. 1. & lib. 2. contra gent. cap. 6. & alibi, atque alij communiter auctores probant existentiam Angelorum, seu substantiarum purè spiritualium, ac intellectualium, atque supposita creatione aliquarum rerum necesse fuisse ex natura rei, vt eiusmodi substantiæ crearentur. Altera ratio petitur ex intentione Dei in condendo vniuerso; altera ex perfectione intrinseca eiusdem vniuersi. Intentio Dei condentis vniuersum tendit ad producendam perfectam similitudinem sui. Quia omne agens intendit propagare se ipsum imprimendo effectibus suis, atque in eis exprimendo similitudinem sui, quantum potest. Similitudo autem effectus cum causa attenditur penes id, per quod eadem causa operatur, & in quo perfectio eius causatiua principaliter consistit. Cum igitur Deus operetur per intellectum, & voluntatem, atque in iis perfectio eius causatiua principaliter consistat, vt liquet ex dictis quæst. 26. de Deo, necnon quæstione. 36. ad 3. patet in toto vniuerso, quod est effectus Dei adæquate sumptus, deesse minimè posse substantias perfectè intellectuales, ac volitivas, atque istius modi substantiarum existentiam intendisse principaliter Deum in creatione vniuersi. Substantiæ autem perfectè intellectuales, ac volitivæ necessariò

sario sunt penitus incorporeæ. Quia intellectus, & voluntas exercent suas operationes independentes ab organo corporeo, & dependentia intellectus à phantasia, eiusdemque intellectus coniungibilitas naturalis cum corpore est argumentum, & causa imperfectionis in opere intelligendi, iuxta illud Sap. 9. 15. *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Quod licet directè referatur ad statum hominis, corporisque humani, quatenus deprauati, ac depressi per peccatum originale; indirectè tamen ostendit, maximopere impediri intellectualitatis præstantiam ex coniunctione cum corpore, nondum glorioso. Quia ratione peccati originalis non est inducta penitus de nouo, sed solum creuit vis impeditiua, ac retardatiua, seu depressiua intellectualitatis, quæ vis naturaliter inest corpori respectu formæ intrinsicè inordinatæ ad suum complementum veritatis. Quod nimirum efficit ex natura rei, ne veritates vniuersales necessariae ac æternæ, idest præstantissimæ omnium, intelligi possint, nisi obnubilata, ac infeliciter transformata umbris, ac enigmatibus rerum singularium contingentium, ac corporalium. Necesse igitur est ex natura ipsa rerum, intentionisque diuinæ volentis creare, & educere aliquid extra se, vt dentur substantiæ intellectuales purè spirituales, atque omnino incorporeæ, in quibus reliceat perfecta, quoad fieri potest similitudo cum Deo, quoad intellectum, & voluntatem.

Art. 15. Altera ratio, seu modus alter arguendi pro existentia Angelorum, ex perfectione vniuersi, est manifestior, ac dilucidior, quia resolutum in principia notiora, magisque obuia. Manifestissimum namque primo est, vniuersum istud (idemque dicitur de qualibet alia collectione rerum creabili à Deo) esse vadequaque perfectum, idque ei conuenire necessario, ac intrinsicè ex sua ipsa natura. Quia vniuersum istud essentialiter est opus Dei. Quod est certum ex fide, atque ratione euidenti alibi de monstratum. *Dei autem perfecta sunt opera,* ex Deuter. 32. 4. nec fieri potest, vt aliquod opus Deum habeat auctorem, & nihilominus non sit eatenus perfectum iuxta naturam, & exigentiam suam intrinsicam, vti pluribus expositum, & confirmatum est quaest. 20. & 28. de Deo, atque magnificè prædicatum sapius in sacris litteris; maxime verò Eccl. 42. à v. 15. vbi incipit: *Memor ero igitur operum Domini,* circa quem locum multa in eam rem valde opportuna videri possunt apud Cornelium à Lapide, aliosque interpretes. Manifestum rursus est, de conceptu operis perfecti, vniuersaliter esse, vt nihil ipsi desit eorum, sine quibus esset ineptum ad suum finem, nec posset ad illum seu peruenire, seu perducere, vtque nihil eidem perperam inest. Nihil namque notius est, quàm esse imperfectum, tum quod est ineptum, seu insufficienter dispositum ad suum finem, tum cui aliquid inest inutiliter omnino, ac superuacaneè, nihilque conferens ad finem ipsius.

Art. 16. Ad perfectionem verò operis diuini adequatè sumpti, seu vniuersi cuiusvis spectat præterea specialiter, vt in eo emineat omne genus perfectionum absolute possibilium, atque inuicem composibilium. Quia opus respectiue perfectum dicitur, in quo apparet imperfectum verò, in quo non apparet quantum fieri absolute potest, tota perfectio præexistens in causa, totaque artificis peritia. Id quod comparatione Dei, operisque diuini specialis ratio efficaciter persuadet. Quia videlicet omnis effectus ex sua natura est ostensius, ac commendatiuus perfectionis præexistens in causa, idque conuenit essentialiter, ac primariò effectibus Dei comparatione ipsius, vt potest essentialiter ordinatis ad laudem, & gloriam Creatoris. Patet autem imperfectè fungi hoc munere

effectum in quo non apparet; perfectè, eum solum, in quo apparet, quantum absolute fieri potest, tota perfectio præexistens in causa, totaque artificis peritia: atque adeo priorem effectum esse imperfectum, solumque posteriorem esse perfectum comparatione suæ causæ, seu perfectione relatiua effectus ad causam. Quæ quidem perfectio, & imperfectio in effectibus Dei quatenus comparabilibus cum ipso Deo, coincidit cum perfectione, & imperfectione ipsorum absolute, & simpliciter ratione modo indicata. Cum igitur Deus contineat in se essentialiter, ac indiuisim omne genus perfectionis, necesse, vtique est ex natura ipsa rei, vt in effectum adequato, seu in qualibet tota collectione rerum à Deo producta, dentur entitates, & perfectiones omnis generis.

Art. 17. Superest, vt ostendatur, existentiam Angelorum esse necessariam ex natura ipsa rei ad perfectionem vniuersi, iuxta singulas ex tribus notioribus perfecti, quæ præmissæ sunt. Quod ad primum attinet de fine vniuersi. Notum est, quod nuper iterum dicebatur, finem primarium rerum omnium creaturarum, esse laudem, & gloriam Creatoris, iuxta illud Prover. 16. 4. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus,* nempe propter semetipsum manifestandum, & glorificandum: siquidem nihil aliud haberi potest ex creaturis respectu Dei. Vnde Habac. 3. 3. dicitur: *Operuit Calos gloria eius, & laudis eius plena est terra.* Cuiusmodi sunt alia plura facile obuia in sacris litteris, præsertim in Psalmis. Hic autem finis obtineri nequiquam potest, nisi inductis in vniuersum substantiis intellectualibus. Quæ nimirum solæ cognoscere, æstimare, confiteri, ac celebrare possunt ex creaturis potentiam, sapientiam, & maiestatem Creatoris, cum Deus non ex creaturis, sed ex se præcisè agnoscat, & glorificet se ipsum, quæ verò intellectualia non sunt, sint prorsus incapacia percipiendi titulos, seu merita laudis, & gloriæ, & vtramque exhibendi, præterquam obiectinè, tanquam materia, ac motiuum. Sed neque natura intellectualis corporea est sufficiens ad tribuendam Deo totam eam laudem, & gloriam, ad quam vniuersum creaturæ, ipsaque maxime natura intellectualis corporea apta est mouere, quantum est de se. Quia natura intellectualis corporea, tum intellectualitas immersa corpori, nihil cognoscere potest ex natura rei, nisi dependenter à sensu, ideoque præstantissimas quasque veritates, non nisi anigmatice, inadæquate, ac valde imperfectè cognoscere potest, atque forma intellectualis naturaliter vniuersi corpori, dum est in statu separationis ab ipso, nihil magis, aut melius cognoscere potest, vt docet D. Thomas, certè non multò plus cognoscere potest, quàm dum est vnita corpori, de quo alibi ex communi consensu. Cum ergo laus, & gloria Creatoris deriuabilis ex creaturis commensuretur necessariò perfectioni cognitionis circa ipsas subiectas ex vi motiua earundem, concluditur, res creatas non posse naturaliter consequi perfectè, & adequatè suum istum præcipuum finem laudis, & gloriæ Creatoris, nisi dentur substantiæ creatæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ, quæ illas, tum singulas seorsim, tum omnium simul ordinem mutuum earum, & harmoniam, totamque pulchritudinem adequatè cognoscere, & comprehendere possint, atque ita laudare, & glorificare Creatorem, cuiusque potentia, artificiosam providentiam, iustitiam, &c. quantum laudabilis, & glorificabilis est ex vi motiua earundem rerum creaturarum. Quæ de causa Regius Pfalter volens ps. 14. 8. inuitare omnia creata ad laudem, & gloriam Creatoris, merito incipit ab Angelis, tanquàm ad id maxime idoneis, non aliunde quàm ex pura intellectualitate omnino incorporea, dum dicit: *Laudate Dominum de celis, laudate eum in excelsis. Laudate eum*

omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius.

Art. 18. Hinc sponte apparet secundum inconueniens de aliquo perperam existente in vniuerso, si in eo non darentur substantiæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ. Quia non datis huiusmodi substantiis, non posset reduci in actum secundum, ac proinde existeret perperam vis motiua, quæ inest reliquis creaturis, ad cognitionem comprehensiuam, tum vniuscuiusque ex illis seorsim, tum omnium collectivè, atque ordinis muni, & pulchritudinis ex omnium proportionem, connexionem, & iusta correspondentiâ confurgentiâ, cum virtute inducendi æqualem ei cognitioni delectationem. Quapropter si Deus condidisset vniuersum non inductis in ipsum substantiis incorporeis, ac purè intellectualibus; perinde fecisset, atque si pictor exponeret picturam artis eximia solis cæcis, & cæcutientibus, aut musicus delicatissimi concentus chorum solis exhiberet surdis, ac surdastris, & sic de similibus, in quibus manifestissimum sit sensibile aliquod, aut intelligibile, præsertim eximium, ac valde delectabile superare magno excessu caput eorum omnium, quorum tantummodo gratia existit. Eo namque ipsò manifestissimum erit, inutiliter, ac insipienter tantam operi perfectionem, tantamque vim sensum, aut intellectum delectabiliter permouendi adiectas fuisse. Perperam igitur, & insipienter fecisset Deus, quod absit, si condidisset vniuersum istud sensibile usque adeo perfectum, mirabile ac delectabile, & glorificatiuum ipsius, si non induxisset simul substantias purè intellectuales, atque omnino incorporeas, quæ solæ sunt capaces, ut cooperentur adæquatè toti cognoscibilitati, ac delectabilitati eiusdem vniuersi.

Hinc apparet inadæquatè attigisse hoc argumentum Senecam, quod tamen attigit pulchrè cap. 32. de otio Sapientis: *Curiosum nobis, ait, natura ingenium dedit, & artis sibi, ac pulchritudinis suæ conscia, spectatores nos tantis rerum spectaculis genuit. perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta solitudini ostenderet. Ut scias illam spectari voluisse, non tantum aspicere, vide quem locum nobis dederit.*

Art. 19. Simile argumentum conficitur ex dirigibilitate, & indigentia directionis, quæ inest rebus inanimatis, atque omnibus vniuersum rationis expertibus. Nempè inanimata, atque omnia vniuersum rationis expertia ex vna parte retinent, quantum est de se, vniuniformem semper operandi modum, nec possunt ex se præcisè inducere ullam vnquam operationum, atque effectuum diuersitatem, præterquàm vniuniformiter disformem, redeuntibus semper in orbem iisdem effectuum, parium ac disparium vicissitudinibus, nec fieri poruit, ut causæ libertatis, ac electionis expertes, vi, & impetu proprio sibi relicto, aliter operentur. Ex alia verò parte eadem omnia existunt immediatè propter hominem, qui non est semper vniuniformiter dispositus, ac affectus, sed varietatem subit propè innumerabilem, tum quoad corpus, tum maxime quoad animam, ideòque indiget ut pro diuersis temporibus cum proportionali varietate subueniant sibi, atque intersuuant, quæ sunt infra ipsum omnia, atque ita iuuent, tum ad tuendam salutem corporalem, tum maxime ad correptionem, & correctionem prauorum morum, atque ad bonorum fomentum, & promotionem; ad coercitionem, & pœnam impietatis, atque ad pietatis stimulos, & remunerationem. Id quod fieri minime potest ob rationem modò præmissam, nisi adfit causa prædita libertate, & electione, quæ propterea sit idonea ad inducendas in principiis, & subiectis libertatis expertibus varietates dispositionum, & operationum opportunè congruentes varietatibus prædictis, quas homines, partim naturali necessitate patiuntur, partim libertate sua in se ipsos inducunt.

Hac de causa concessum est homini prout perhibetur Gen. 1. 26. & 28. ut præsit, ac domineatur vniuersæ terræ, atque omnibus, quæ sunt, & mouentur super terram. Ut nimirum præsidendi officio, & dominatione sua dirigeret omnia, atque determinaret, applicando actiua passiuæ, quantum, & qualiter sua, atque humani generis interesset, id est quantum, & qualiter opus esset, ut ea omnia tum proximum finem creatum consequerentur.

Art. 20. Verùm homo non sufficit ad tantam, & tam perfectam rerum inanimatarum, ac irrationabilium directionem, quanta, & quam perfecta opus ipsis absolutè est, relatè ad finem prædictum. Primum quia homo, (idemque dicitur de quauis alia, si quæ præterea possibilis est, substantia intellectualis corporea), nequit exactè, & adæquatè inter se conferre omnes, & singulas qualitates mundi huius sensibilis partes, utpotè non cognititas sibi exactè, & adæquatè. Deinde ut ea omnia exactè, & adæquatè complecti intelligendo posset, destituitur tamen virtute, & actiuitate physica ad eadem omnia vniuersaliter permouenda, atque inuicem contemperanda, prout oportet, inductis pro loco, & tempore, & pro humanis vbique gentium meritis, ac demeritis, tempestate, & serenitate pluuiis, & siccitate; fame, & abundantia, salubritate, & insalubritate, ac peste, ventorumque vi, seu frænata, seu laxata, & mari, & terra. Demùm celi, qui & ipsi sunt dirigibiles à principio libero quoad plures ipsorum motus, ac dispositiones, à quibus sublunaria omnia dependent, non possunt subesse directioni humanæ, cum caput hominis, & manifestius actiuitatem eius physicam longissimè superent. Necessè igitur est, ut dentur in vniuerso substantiæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ, quæ ad ea omnia sufficiant; ne perperam data sit dirigibilitas cælestium, & sublunarium corporum, excedens capacitatem intellectualem, & actiuitatem physicam hominum, atque commensuratum capacitati, & actiuitati substantiæ creatæ purè spiritualis, utque potentia illa passiuæ reducatur in actum secundum per huiusmodi potentiam actiuam, quæ sola infra Deum explere illam iuste, & exercere adæquatè potest.

Art. 21. Venio ad tertium, & postremum caput de necessitate perfectionum omnis generis, ut vniuersum sit perfectum: Genus quoddam vnum peculiare, seu specialis gradus, & classis perfectionis dicitur vnaquælibet peculiatis ratio pluribus inter se essentialiter diuersis communis, quatenus continens in suo conceptu plus perfectionis, ac æstimabilitatis, quam quæ eidem superadditur per rationes differentiales eorum, quibus ipsa est communis. Vnde ea omnia, & sola dicuntur absolutè contineri intra vnum, idemque genus, gradum, & classem perfectionis, quorum ratio aliqua vniuniformiter communis præminet omnibus rationibus differentialibus eorundem. Quæ verò ita inter se comparantur, ut alicui, vel aliquibus eorum insit plus perfectionis, penes rationem suam differentialem, quam penes prædicata omnia iisdem omnibus communia, dicuntur absolutè diuersorum generum quoad perfectionem, & æstimabilitatem; tamen si logicè, & quoad prædicabilitatem sub vno, vel multiplici eodem genere contineantur. Itaque limites vniuscuiusque generis quoad perfectionem, & æstimabilitatem sunt omnes, & solæ rerum species, quæ plus inter se conueniunt, quam differunt, seu plaris æstimantur ratione alicuius communis, quam ratione differentiarum. Pertinent verò è conuerso ad diuersa genera, quæcumque plus differunt inter se, quam conueniunt, seu quorum aliquod plaris habetur ratione suæ peculiaris differentie, quam ratione communium. Hoc modo omnes plantæ dicuntur habere perfectionem eiusdem

eiusdem generis, atque absolute contineri sub vno, eodemque gradu, & classe perfectionis. Quia ratio viuens, quae est illis omnibus communis, est maioris perfectionis, plurisque habetur, quam vlla differentialis ratio, cuiusquam plantae particularis. Rursus omnia bruta dicuntur similiter eiusdem generis. Quia ratio animalis, in qua conueniunt, praeponderat omnibus eorum inter se differentiis. Bruta verò, & plantae non sunt eiusdem generis quoad perfectionem, & aestimabilitatem, quia nihil est vtriusque commune, quod praeminet praedicatis omnibus, per quae differant inter se. Patet enim brutum esse praestabilius, quam animal est, vnde differt à plantis, quam quā viuens praecise est, per quod ultimo continetur cum iisdem.

Art. 22. Patentius verò multo est substantiae intellectuali creatae, quā talis est, inesse genus perfectionis longè diuersum à perfectione rerum omnium, quae intellectuales non sunt. Quia intellectualitas continet in se amplitudinem quandam essendi quodammodo infinitam, ac interminatam, quatenus omnia, & qualibet intelligendo, potest eadem omnia sibi ex se quodammodo adiungere, ac superaddere, per similitudines, & imagines ipsorum, quas actiuitate sua exprimere, atque ex sua essendi, & perfectionis vasta plenitudine expromere potest; cum bruta sint restricta ad sola immediata sensibilia: quae vero cognoscitua non sunt, sint adhuc restrictiora incomparabiliter, utpotè modis omnibus coarctata ad vnicum determinatum genus non contentium generum aliorum villo modo. Praeminet itaque intellectualitas omnibus aliis praedicatis, quae sunt communia substantiis intellectualibus, & non intellectualibus; cum nullum aliud praedicatum continere in se, atque intellectualitati superaddere possit tantumdem praestantissimae, ac planè mirabilis amplitudinis essendi, & quae ad eam consequitur capacitatis, ut eleuetur ad videndum, possidendumque perfectè Deum. Vnde substantiae intellectuales certissime constituunt genus quoddam speciale entis, & perfectionis. Cum igitur necesse sit ex ipsa natura rei, ut detur in vniuerso omne genus entis, ac perfectionis, iuxta positionem praemissam art. 16. necesse utique est ex natura ipsa rei, ut detur in vniuerso substantiae intellectuales. Immo quia genus istud entium distat multo magis magnitudine, & amplitudine perfectionis, ut apparet ex ratione nuper pòderata, à reliquis omnibus rerum generibus, quā distant inter se qualibet alia duo rerum genera, maior omnino, & certè manifestior longè est necessitas naturalis, ut dentur substantiae intellectuales datis substantiis non intellectualibus, quā ut dentur res vllae aliae datis rebus aliquibus aliis.

Art. 23. Ista porro eadem ratione maioris perfectionis conuenientis generi substantiae intellectualis, magis quā vlli alij rerum creatarum generi, conficitur, sub isto potius quā sub villo alio debuisse constitui differentias, & extrema perfecti & imperfecti, inuicem sibi opposita. Quò enim praedicatum aliquod genericum maioris est perfectionis, eò plurimum est capax diuisionum in species diuersas, magisque indiget diffusione sui per differentias summā, infimā, & mediae perfectionis, ut totum intuentibus explicatissimè appareat, vimque suam totam exerat completè, ac cumulatè, uti distinctius exponetur quaest. 4. In generibus autem ignobilioribus vniuersim omnibus rerum, quae sub sensum cadunt, manifesta experientia deprehenditur istud artificium ordinis distribuentis vnumquodq; genus in extrema summā, & infimā perfectionis. Quorum alterum maiori suae vilitatis, atque in nihilum decliuitatis conspuitate distinctius referat originem totius generis ex nihilo. Alterum verò illustriori suae dignitatis, atque ad purum

esse ascensionis prominentia clarius manifestet auctorem totius eiusdem generis summum. Et sic ex mutua vtriusque extremi comparatione innotescat clarissimè terminus à quo, & per quem, & ad quem extrahuntur, diriguntur, ac eleuantur creata omnia; atque oppositis, ut dicitur, iuxta se positis, vtrique ea extrema tam indicatiua, quam indicata magis elucescant, & vilissimorum comparatione maxima quaeque emineant augustius in omni genere ad eum modum, quo circumiectis vmbis solent pictores attollere, & quasi accendere, ac venustiores reddere nobiliores quaeque imaginum partes.

Art. 24. Huc spectat ex communi interpretum intelligentia illud Eccl. 45. 25. *Omnia duplicia vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse.* Quod non tam de rebus singulis, quā de omnibus, & lingulis rerum generibus continentibus, lege vbique vniiformiter inuiolabili, binarium differentiarum, alterius perfectae, & alterius imperfectae, accipiendum esse, id quae doceri requisitum ex natura rei, ne quid desit vniuerso, nempe pulchritudinis, & perfectionis pertinentis per se ad complementum eiusdem vniuersi, ostendit praeter aliis accuratè, atque inductione vniuersali dilucidè confirmat Fran. Valesius sacrae Philoſ. cap. 75. Sed inuerit magis auscultare concinnam expositionem, & sententiam Aug. lib. 11. de Ciu. c. 18. circa similem aliam diuini artificij commendationem ex c. 33. eiusdem libri v. 15. *Antitheta enim, praemittit, quae appellantur in ornamentis elocutionis, sunt decentissima, quae latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita.* Et post pauca subiungit: *Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt; ita quadam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione saeculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici hoc modo: Contra malum bonum est; & contra mortem vita. Sic contra primum peccator. Et sic inuere in omnia opera Altissimi, bina, & bina, vnum contra vnum.*

Art. 25. Necesse igitur est ex natura rei, ut sub genere etiam substantiae intellectualis detur differentia perfectae, & imperfectae, corporalis, & spiritualis, seu compactae ex corpore, & spiritu, penitusque incorporeae. Immo quia in omni genere imperfectum est propter perfectum, atque necessitas finis est maior quā mediocrum, multo magis necesse est, ut dentur Angeli purè intellectuales, penitusque incorporei, quā ut detur homo, qui est altera differentia imperfecta, nempe intelligentis corporei, ideoque intelligentis imperfectè propter dependentiam à sensu.

Ad 1. Ratio imaginis Dei conuenit procubidè perfectius Angelo quā homini, dicente Dion. cap. 4. de diu. nomin. *Angeli ad Dei similitudinem, quoad eius fieri potest, expressi sunt, bonitatisque speciem praesferunt.* Et rursus: *Imago Dei est Angelus, latentis lucis declaratio, speculum nitidum, perlucidissimum, integrum, incorporeum, non inquinatum, quod recipit vniuersam, si fas est dici, figura diuinae bonitatis pulchritudinem.* Vnde omnes Theologi docent cum D. Thoma quaest. 93. art. 3. Angelum magis esse ad imaginem Dei, quā hominem. Ceterum respectu intellectus humani magis conuenit ratio imaginis Dei ipsi homini, quā Angelo. Quia homo magis cognoscitur ab homine, quā Angelus, ideoque manuducitur magis ad cognitionem Dei, cognitione naturae humanae, quā Angelica. Quia vero liber Genesis scriptus est, sicut & reliqua scriptura, ad eruditionem hominis, propterea ipsi potissimum homini tribuitur vnicè, quod sit ad imaginem Dei, praescindendo interim ab Angelis, non verò idem de iisdem negando.

Ad 2. Communis, vera, certaue sententia est Angelos creatos à Deo fuisse simul cum Caelo, & terra, estque praeterea longe probabilius non fuisse praeter

termiffam à Moyfe creationem eorum, fed nomine cœli comprehenfam fimul fuiffe, vti videri poteft apud Suar. lib. 1. de opere sex dierum, apud Molinam, aliofque omniniter cum D. Thoma quæft. 61. a. 3. Ratio autem, ob quam non exprimuntur Angeli nomine proprio à Moyfe, fed latenter fub nomine Cœli comprehenduntur, tanquam eius incolæ, hæc communiter redditur. Quod nimirum libet ille dirigetur ad instruendum rudem Hebræorum populum, qui propterea docendus erat directè, ac immediatè de creatione rerum fenfibilium, eoque facilius perceptibilium, quibus deinde mediantibus poſſent peritiores conſcendere ad cognitionem Angelorum, & creationis eorumdem.

Ad 3. Negandum eſt non poſſe intellectum humanum peruenire ad cognitionem certam exiſtentia, & naturæ Angelorum mediantibus rebus fenſibilibus. Patet enim in primis à poſteriori per experientiam ex dictis ſuperius, peruenire omnino poſſe. Deinde à priori, quia non ſola cauſalitas efficiens, & phyſica ſufficit ad cognoscendam cauſam ex effectu, ſed etiam cauſalitas finalis, ac intentionalis; licet hæc poſterior ſit latentior, & profundior, quatenus media, & ratio artiſcioſi, non ita participant perfectionem propriam finis, & artiſcis, ſicut participant perfectionem propriam cauſæ cuiusque efficientis effectus per ipſam producti. Res autem ſenſibiles ordinantur ad Angelos, tanquam ad finem ſuum ſecundarium, atque ab eiſdem ſortiuntur concinnitatem, & ordinem mutuum ſibi congruentem, vti ſuperius inſinuatum eſt, & in progreſſu declarabitur vberius. Poſſunt igitur Angeli, tametiſ ſpirituales, & omnino incorporei ſint, cognosci ab homine mediante ſenſu, tanquam pertinentes, & requiſiti, prout re ipſa pertinent & requiruntur ad complementum vniuerſi, vti ſuperius oſtenſum eſt.

Ad 4. D. Ambroſius immediatè poſt illa verba obiectiſonis ſubdit ſic: *Siquidem & illa inuiſibilia opera, que non queunt locis & ſinibus comprehendere, ſubſtantia ſua tamen proprietate clauduntur. Quomodo quis audeat creaturam appellare Spiritum Sanctum, qui non habeat circumſcriptam, determinatamque virtutem!* Ex quibus manifeſtè apparet Ambroſium non tribuere Angelis circumſcriptionem localem, quæ eſt propria corporum, ſed ſolam circumſcriptionem perfectionis, quæ conuenit omni enti creato, ac finito, ſive corporali, ſive purè ſpirituali. Eodem ſenſu nonnulli etiam alij SS. PP. vſurpant circumſcriptionem, dum eam attribuant Angelis. Alij verò corporeos dicunt Angelos corporeitate latè ſumpta pro vera realitate, & quali ſubſtantialitate eſſendi. Alij verò eandem locutionem vſurpant de Angelis comparatione Dei, vti ſolam ſignificent imperfectionem eorum, & potentialitatem, quæ eſt maximè propria corporum, & ratione enius Angeli comparati cum Deo, qui eſt purus actus, puraque perfectio, apparèt corporei, quatenus Angeli ſunt re ipſa medij inter Deum, & res propriæ, ac ſtriçtè corporeas: atque medium inter duo extrema comparatum cum altero eorum induit apparentiam oppoſiti extremi, vti obſeruat D. Thomas quæſt. 50. art. 1. ad 1. & traditur non ſemel à Philoſopho. Negari nihilominus non poteſt, quin aliqui SS. PP. Platoniciſ documentis vehementer addicti tribuerint Angelis corpora propriè talia, vel homogenea cum ſublunariis, vel certè ſubtiliora. Sed quia iamdiu præualuit in Eccleſia Dei maxima ſanctarum ſcripturarum inclinatio in puram ſpiritualitatem Angelorum, atque illi acceſſit Concilij Lateranenſis vſque adeo clara, & efficax determinatio, & ad eam ſubſecutus eſt vnanimis eandem in partem Theologorum omnium conſenſus, ac demum Platonice tenens doctrinæ fundamenta euidentibus rationibus

conuulſa ſunt, nulla ex eorum Patrum auctoritate probabilitas manet corporeitati Angelorum, ſeu compoſitioni eorum ex corpore, & ſpiritu, præſertim cum eidem refragentur Dionyſ. ſuperius productus, necnon Athanaſ. Nazianz. Nyſſen. Chryſoſt. Hier. Ambroſ. Greg. Mag. alique SS. PP. apud Suarez cap. illo 6.

Ad 5. Distinguendus eſt in intellectu humano, dum eſt vnitus corpori, modus cognoscendi, ac apprehendendi à modo affirmandi, ac iudicandi. Plura enim cognoscit enigmaticè ad modum aliorum, per quorum proprias ſpecies ad cognitionem illorum perducitur, quin tamen illi iudicando attribuat modum eſſendi conformem modo apprehendendi ſuo. Atque ita contingit in apprehenſione, & cognitione, tum Dei, tum Angelorum, quos cognoscit per ſpecies rerum corporearum. Ideoque ad inſtar corporum, quin tamè affirmet de ipſis corporeitatem, & modum eſſendi corporeum, ſed magis eundem neget ratione deducta ex iſdem rebus corporeis, vti ſuperius innotuit. Pro dignoſcenda autem natura cuiusque rei non tam eſt attendendus modus, quo ea cognoscitur ab homine, ſed quale ſit prædicatum, quod de eadem ab eodem cognoscitur, eidemque iudicando attribuitur.

Ad 6. Ex iſis, quæ ſuperius producta à nobis ſunt, liquet ſuperèſſe rationes efficaces pro incorporeitate Angelorum, demptis illis duabus, quæ tanguntur in obiectione. Vnde reſponderi primò poteſt, tranſeat eas duas rationes eſſe proſus inefficaces, ac inutiles. Deinde tametiſ ratio Philoſophi de neceſſitate Angelorum pro motu cœlorum probari mihi, aut firma omnino reputari non poſſit, quatenus cœlis nullum motum localem concedit ex propria ipſorum actiuitate, actione, & reaktionem, ob ea, quæ alibi ſuſius diſcutienda ſunt; ſuperèſt nihilominus neceſſitas Angelorum ad dirigendos motus Cœlorum, ſicut & corporum ſublunarium pro multiplici mutuo eorum occurſu inextricabili, ac indeterminabili abſque interuentione agentis libertate, & electione prædicti, vti obſeruatum eſt ſuperius art. 19. & 20. atque ſuſius expoſitum eſt q. 29. de Deo. Quoad alteram rationem de arreptitiis, fateor ſimiliter, plures vulgo arreptitios putari, & obſeſſos à damone, qui ſolis vexantur humoribus melancholicis, ſolaque laborat læſione phantaſiæ. Caterum negari non poteſt, quin plures verè obſideantur à damone, ſeu ſpiritu malo, in quibus videlicet deprehenduntur effectus peritiæ linguarum, alique ſuperantes omnem vim naturæ, & qualitatum, atque affectionum corporearum. Quia verò eiſmodi effectus, nec Deo tribui poſſunt, cum plerique manifeſtè tendant in malum, ſintque inhoneſti, nec ab animabus ſeparatis prouenire poſſint, cum anima ſeparata non plus poſſint in corpus, & circa res corporales, quàm dum eſſent vnitæ corporibus, & præterea anima beatæ eadem ratione, qua Deus, excludantur ab eiſmodi operibus, reproba verò detineantur in inferno, nec permittantur ſaltem ordinariè redire ſub aërem iſtum, rectè concluditur, tales effectus prouenire ab alia ſpecie ſubſtantiarum, eique eſſe purè ſpirituales, & incorporeas, quandoquidem naturaliter penetrantur cum corpore humano, necnon ſecum inuicem in maximo numero, vti apparet ex 8. Luca, vbi traditur legionem integram demoniorum intraiſſe in vnum hominem, quæ tam numeroſa eorum penetratio fuiſſet naturaliter impoſſibilis, ſi eſſent corporei. Pater igitur vtramque eam rationem eſſe abſolutè vtilem, & efficacem, licet nonnulli vtramque plus iuſto amplificent.

Art. 1. Ad 7. Obſeruanti totum ſuperiorem Auguſtini contextum immediatè præcedentem ad caput illud 34. de quantitate animæ, haud obſcurè apparet, conferri ab ipſo cum anima humana cætera omnia creata,

creata, quoad differentias ipsorum proprias secundum se praecise consideratas, & praescindendo à praedicato capacitatis contemplandi, ac videndi Deum, quod est eidem animae commune, solumque negare voluisse nullam dari, nullamque esse possibilem substantiam creatam, cui ex sola sua ratione differentiali conueniat maior perfectio, maiorque ad Deum propinquitas, quam quae inest animae humanae ex suo conceptu adaequato. Quod merito, verissimeque negatur, ut liquet ex dictis supra art. 2. 1. & 2. 2. & apparebit clarius ex dicendis quaest. 4. praeterim ad 1. Verumid non tollit, quominus sint possibiles, & dentur substantiae, quae secundum suum conceptum adaequatum continent in se absolute aliqualem substantialis perfectionis excessum respectu animae humanae. Fieri namque potest, ut substantiae, aliaeque res quibus est vniiformiter commune praedicatum, quod est in vnoquoque earum praecipuum, ac praeminens, differant nihilominus dispariter quoad praedicatum aliud minoris ex se praecise perfectionis, atque ratione prioris vniiformitatis, quoad praedicatum praecipuum, dici haud absurde possunt absolute aequales, maxime vbi praedicatum idem praecipuum, ac vniiforme fuerit notabiliter notius, ac discernibilius, quam rationes differentiales, ut euenit in re praesenti; & tamen ratione conceptus differentialis difformis, ac inaequalis quoad praedicatum minus praecipuum, dici etiam poterunt inaequales absque falsitate, aut absurditate.

Art. 2. Facit hoc Augustinus quoad vtrāque partem. Quia sicut in testimoniis obiectionis affirmat aequalitatem, & excludit inaequalitatem inter animam humanam, & alios spiritus, ita praeminentiam, & excessum Angelorum respectu eiusdem animae tradit diserte lib. 1. 1. de Ciu. cap. 5. dicens: *Angelica natura omnia cetera, quae Deus condidit, natura dignitate praecedat.* Eodem pertinet, quod habetur lib. 1. retract. cap. 26. vbi recognoscens, quod dixerat quaest. illa 5. 4. *Nihil est rationali antiquius melius, nisi Deus;* subdit sic; *Vbi dixi, quod omni anima melius, id Deum dicimus, magis dici debuit, omni spiritu melius.* In summa intentio Augustini quoad eos loquendi modos, qui indicantur in obiectione, haec proculdubio fuit, animam humanam à nulla alia substantia creata superari posse eo modo, quo superantur ab eadem anima omnia irrationalia, siue animata, siue inanimata, siue sensitiua, siue sensus expertia. Quod est verissimum. Quia anima humana secundum suam praecise rationem intellectualitatis, qua differt ab omnibus illis, includit in se perfectionem longe maiorem, quam sit tota irrationalium quorumlibet perfectio, idque ipsum nulli alij substantiae intellectuali continere potest respectu eiusdem animae, ut dictum est. Idem sensus legitime accommodatur Bernardo, & si quis alius similiter locutus est. Alios exponendi, ac conciliandi modos, sed in modum praedictum necessario reducendos, videre licet apud Suar. lib. 1. c. 1. fine, apud Franciscum de Lugo, aliosque in praesenti.

Ad 8. Communis interpretatio illius loci Genesis intelligit nomine filiorum Dei, vel posteros Seth, vel viros quosvis fortes, ac potentes; nomine verò filiarum hominum, vel feminas descendentes à Cain, vel quosvis alias viles, ac tenuioris fortunae. Ratio est, quia progenies Seth fuit pia, & iusta, ac placens Deo. Homines autem iusti appellantur in Scriptura filij Dei, necnon & Angeli. Atque hoc ipsum Angelorum nomen accommodatur nonnunquam viris etiam potentibus, ac praeminentibus inter alios, feminae verò venientes à Cain, qui receperat à Deo originariam prauitatem, suis moribus referebant, ideoque filiae hominum ibi vocantur per antithesim ad filios Dei, quasi non filiae Dei, idemque nomen filiarum hominum congruit, propter vilitatem,

abiectionibus quibusque feminis. Iam viri prioris vtriusque conditionis abstinere, per aliquod tempus à matrimoniis cum feminis posterioris vtriusque conditionis, impediende eam tantam coniunctionem diuersitate, magnaeque distantia, vel morum, vel fortunae. Sed postea crescentibus in dies viribus concupiscentiae, & praualentibus respectu honesti, ac decentis, in ea tandem matrimonia, aut qualemcumque mutuam commixtionem ventum est. Inde verò orti sunt Gigantes, nempe viri insigniter proceri, ac robusti, propter impetum mutui inter parentes amoris nimium aestuantis, atque largius transmittentis praefertidos spiritus vitales in prolem. Idem fuisse in super praepotentes propter confluxum in ipsos factionum prius diuersarum, atque inuicè oppositarum, prouenientem ex coniunctione parentum, alterius ex vna, & alterius ex opposita factione. Auctores huius quoad substantiam expositionis videri possunt apud Suarez sect. illa 6. in fine, & apud Pererium, Fernandez, aliosque interpretes eius loci communiter. Sed alia praeterea ratione Angeli sumpti pro substantiis homine superioribus intelligi in eo loco nullatenus possunt. Quia boni iam eo tempore erant beati, ac impeccabiles. Mali vero dici non possunt, nec vnquam in scriptura dicuntur filij Dei. Quod ad testimonium attinet Ioannis illius Thessalonicensis, cuius contextum integrum exscribit Molina quaest. 50. art. 1. notissimum est, Patres, aliosque suffragatores Conciliorum solere ante definitionem dogmatum adducere pro eorum veritate, ac definibilitate varias pro cuiusque capiti, & principiis rationes alias legitimas, & alias illegitimas, à quibus deinde abstrahit Concilium, dum tandem concipit definitionem fidei, ita ut teneatur conclusio suffragatorum, non tamen propterea approbentur praemissae, ex quibus ea à singulis deducta fuerat. Hoc igitur pacto septima Synodus amplexa est definiendo conclusionem, quam suadebat theologus ille circa imagines Angelorum, atque picturas, quin propterea amplecteretur, aut approbaret rationem eiusdem fundatam in corporeitate Angelorum.

Ad 9. Negatur assumptum. Probationi Caietani conceitur antecedens, & negatur consequentia. Quia substantia intellectualis non indiget corpore, ut transeat ex vno spatio ad aliud spatium, ut patebit ex quaest. 9. & 10. & apparet clare in anima humana transeunte cum moritur homo ex spatio corporis, ad spatium caelorum, vel inferorum. Quod autem eadem anima, dum est vnita corpori, moueatur motu proprio locali, ac progressiuo, hoc pertinet ad puram imperfectionem corporis, quia separata à corpore mouetur perfectius, ac velocius. Quare si substantiae intellectuali adijceretur corpus praecise ad motum localem progressiuum, adijceretur vtrique complementum sibi, & connaturale, & purè nociuum. Quod repugnat. Quia purum nocuum nulli potest esse connaturale, nec ad complementum eius intrinsecum pertinere. Vnde patet differentiam intelligibilis corporei, qualem intendit Caietanus, non posse pertinere ad complementum, & perfectionem vniuersi, cum sit differentia entis intrinsecè absurda, & chimerica.

Ad 10. Illi obiectioni indulget nimium Suarez disp. 35. Metaph. sect. 3. Admittit enim eadem ratione, & aequè oportuisse, ut daretur vnio hypostatica, & fore ut oporteret existeret substantiam creatam intrinsecè impeccabilem, ac beatam, seu intuitiuam Dei, si ea esset absolute possibilis, qua oportet ut dentur substantiae pure intellectuales, atque omnino incorporeae. Quod licet idem auctor condire, ac lenire vtrumque molitur de more, adiunctis nonnullis observationibus, quae substantiam doctrinae praemissa non tangunt.

tangunt, ferendum nequaquam videtur. Quia vno hypostatica, & cetera omnia, & quælibet dona supernaturalia superadduntur à Deo reliquis partibus vniuersi purè gratuitò, & liberaliter, nec consequuntur necessariò necessitate ex natura rei ad donum creationis, vt pluribus dictum est cum Augustino in qq. de Gratia, maximè 6. & 7. Rationes autem, quæ adducuntur pro existentia Angelorum, ad hoc tendunt, vt ostendant necesse esse ex natura rei, quod dentur substantiæ intellectuales incorporeæ, datis rebus sensibilibus, ac corporeis. Neganda itaque est sequela. Quia res sensibiles, & corporeæ haberent in se aliquid perperam, ac inutiliter, nisi illis adiungerentur substantiæ eiusmodi purè spirituales, vt apparet multipliciter ex superioribus nostris argumentis. Id autem ipsum nequaquam sequitur, si eadem substantiæ spirituales simul cum rebus corporeis existerent absque vilo ente supernaturali. Quia totam suam vim actiuam, & passiuam exercere possent adæquatè, adæquatione virtutis ipsarum, independentè ab existentia donorum omnium supernaturalium, seu rerum quales proponuntur in obiectione, vt in iisdem qq. de gratia ostensum est, præsertim in 7. Progressus porro in infinitum ipsarum substantiarum purè intellectualium perfectiorum, & perfectiorum sine fine, quomodo, & vbi cohibendus, ac terminandus sit; quod nonnullos non parum vexat, declarabitur quæst. 4.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angeli sint compositi ex materia, & forma.

IDENTVR esse compositi 1. Quia in omni motu datur materia, vt dicitur 12. Metaph. tex. 7. Angeli autem sunt mutabiles de vno loco in alium, ex vna differentia durationis in aliam, ex vna cognitione, & volitione in aliam, vt infra dicitur. Necesse igitur est, vt in Angelis detur materia, quæ sit subiectum eductionis, & receptionis eorum motuum.

2. Vbi cumque datur agere, & pati, datur etiam materia, & forma, quia ratio agendi est forma, & patiendi materia; Datur autem in Angelis agere, & pati, quia datur intelligere, quod est quoddam pati, & velle, quod est propriissimè agere, iuxta doctrinam Philosophi: Ergo datur in Angelis materia, & forma. Confirmatur ex Boëtio dicente lib. de Trinit. ante medium, formam simplicem subiectum esse non posse.

3. Angelus non est actus purus. Quia hoc est proprium solius Dei. Ergo Angelus est compositus ex actu, & potentia. Ratio autem actus conuenit formæ, & materiæ ratio potentæ, vt dicitur in 1. Phys.

4. Repugnat vniuersaliter enti completo, vt sit pura potentia, cui nullus inest actus. Ergo repugnat similiter omni enti creato, vt sit purus actus, cui nulla inest potentialitas. Patet consequentia, quia non minus est de conceptu entis creati potentialitas aliqua, cum sit ex nihilo, quàm sit de conceptu entis vt sic, aliqua actualitas.

5. Datur in Angelo compositio ex genere, & differentia: ergo datur in eodem compositio ex materia & forma. Patet antecedens, quia in Angelis dantur plura prædicata, quibus conueniunt vniuersè inter se, & cum aliis rebus, necnon alia prædicata, per quæ differunt inter se, & ab aliis rebus; Idque est habere prædicata generica, & differentialia. Patet item

consequentia, quia genus sumitur ex materia, & differentia ex forma, vt dicitur 8. Metaphysic. text. 6.

6. Sensibilia omnia, ac materialia constant materia, & forma sensibilibus, ergo spiritualia omnia creata constant similiter materia, & forma spiritualibus. Suadetur consequentia; tum quia non apparet ratio maior eiusmodi compositionis in sensibilibus, quàm in purè intelligibilibus, seruata proportionè partium componentium; tum quia ratio finita, ac limitatè perfectionis, in qua fundatur necessitas compositionis, & repugnantia simplicitatis substantialis in rebus corporalibus, ac sensibilibus; perinde reperitur in omni ente creato, etiam si purè spirituale, ac intelligibile sit.

7. Forma terminatur, ac limitatur per materiam. Si ergo substantia Angelica esset pura forma absque materia, eo ipso esset illimitata, ac infinita. Quod tamen repugnat enti creato.

Art. 1. Respondetur. Materia sumitur dupliciter. Primo pro substantia, seu completa, seu incompleta habente partes extra partes, & capaci trina dimensionis. Sub quo conceptu communiter dicitur corpus. Quapropter ostenso in quæstione præcedenti, Angelos esse omninò incorporeos, & neque adæquatè, neque inadæquatè corporeos esse, nulla modò superest quæstio de compositione ex eiusmodi materia. Secundò sumitur pro qualicumque parte substantiali naturæ compositæ magis indifferenti ad alteram partem eiusdem naturæ, quàm è conuerso, siue vtraque pars sit expers partium extra partes, atque trina dimensionis, seu molis, & quantitatis; siue non sit, atque in hoc sensu superest noua difficultas, diuersa, ac independentè à difficultate quæstionis præcedentis, atentibus nonnullis dari in Angelis veram compositionem ex eiusmodi materia, & forma, cum Alensi, D. Bonau. Richardo, & Aureolo, post Auiembron. tamen si iisdè dicant Angelos esse prorsus incorporeos. Dicendum autem est cum D. Th. q. 50. a. 2. aliisque communiter ibidem, Angelos esse substantialiter omninò simplices quoad suam naturam, nec materiam habere vllam, per quam intrinsecè compleatur vis intellectiua, quæ in ipsis habet rationem formæ. Quod in primis colligitur, ex Dionysio dicente de Angelis cap. 4. de diu. nom. *Sicut incorporales, & immateriales intelliguntur, & cap. 7. Ab omni materia solui, sine materia equaliter, &c.* Suadetur præterea primo, quia anima humana cum separatur à corpore, manet sine vlla prorsus materia, ex omnium consensu, de quo in libris de anima. Angeli autem sunt perfectiores anima humana, vt liquet ex quæstione præcedenti, atque inuariabiliter manent semper ad eum modum, quo anima humana manet post separationem à corpore. Ergo Angeli multo magis sunt expertes materiæ, omnique compositionis essentialis.

Art. 2. Idem rursus probatur, quia si in Angelis daretur materia, ea deberet inferuire operi intelligendi, cum forma intellectiua non possit vniri alicui parti non intellectiue ex se, nisi propter vtilitatem eius, & vsum accommodatum ad intelligendum. Alioquin enim materia non esset propter formam, sed forma esset propter materiam, quia hæc esset ipsi vtilis, & perfectiua, non verò è conuerso. Id autem est absurdum, cum imperfectum sit propter perfectum, & minus perfectum propter magis perfectum, non verò è conuerso. Materia autem non posset inferuire operi intelligendi, nisi esset organica, & idonea ad recipiendas species obiectorum, quæ deinde post perceptionem eorum materiale intelligendâ essent. Ratio autem organici, ac disponibili ad receptionem specierum, & perceptionem obiectorum præuiam ad intellectionem, intelligi non potest absque disposi